СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 54. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 7 березня, 1935. VOL. XLIII. No. 54. Jersey City, N. J., Thursday, March 7, 1935. THREE CENTS.

НОВИЙ ПРОЄКТ ЗАКОНА ПРО ДОПОМОГОВУ ПРАЦЮ

ВАШИНГТОН. — У сенаті внесено новий проєкт закона про допомогову працю, котрий надає президентови Рузвелтови право розпоряджатися довільно сумою 5 міліярдів долярів.

Новий проєкт не має в собі постанови про „панучу" заробітну заплату, що її мав попередній законопроєкт, проти котрого виступала адміністрація.

Уряд робить заходи, щоб цей новий проєкт ухвалено без довшої дебати.

БОРОТЬБА ЗА БОНУС ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ.

ВАШИНГТОН. — Перед комітетом палати послів для приходів скінчилося переслухання в справі виплати бонуса для ветеранів великої війни.

Підчас переслухання показалося, що в цій справі внесено в конгресі 25 законопроєктів. З них найбільше популярности має проєкт Петмена, котрий радить, щоб уряд видав паперових грошей на суму 2 міліярди долярів і та ними виплатив негайно готівкою всі бонуси.

Ветеранська організація Американський Легіон, противиться цьому проєктови, бо, мовляв, він спричинить інфляцію гроша.

ГУЇ ЛОНГ ОСЕРЕДКОМ БОРОТЬБИ В СЕНАТІ.

ВАШИНГТОН. — У відповідь на напад генерала Джансона, бувшого голови уряду відбудови краю, сенатор Лонг виступив на радіо з промовою, зверненою проти генерала Джансона та президента Рузвелта. Подібну промову виголосив він у сенаті.

У відповідь на цю промову сенатор Робинсон, провідник демократів у сенаті, виступив з гострою критикою сенатора Лонга. Сенатор Робинсон закидав Лонгови ароганцію, егоїзм та ігноранцію і закликував конгрес поставитися мужно проти Лонга.

ЩЕ ЗА ПРОМОВУ ДЖАНСОНА.

ДІТРОЙТ (Мишиген). — О. К. Чарлз Коклин заявив, що він не буде відповідати на напад генерала Джансона, поки не прочитає повного тексту його промови проти себе.

Тимчасом у Ню Йорку два визначні католицькі священики, о. Джан Л. Белфорд та о. Джозеф Дейлі, професор колегії св. Вінцентія, виступили з публичними заявами про о. Коклина. О. Белфорд казав, що о. Коклинови не лицює, одітому в рясу, дебатувати про політику й економічні справи. О. Дейлі заявив, що о. Коклин не має кваліфікацій говорити про економічні справи, але додав, що, мовляв, погляди о. Коклина — його власні, а не погляди римо-католицької церкви.

СМЕРТЬ ВИЗНАЧНОГО ПРАВНИКА.

ВАШИНГТОН. — У середу помер тут у 94-тім році життя бувший член найвищого суду Злучених Держав, Оливер ВенделГовмз.

Був він найвищим суддею 29 літ. Був широко відомий зі своїх ліберальних поглядів, і в їх імя часто виступав при рішеннях ріжних важних справ.

ЖЕРТВИ „БОТУЛІЗМУ" ВИДУЖУЮТЬ.

МОРИСТАВН (Ню Джерзі). — Пані К. Орляндо і її дві дочки, котрі привезено до місцевого шпиталю хорих на „ботулізм", гостре затроєння шлунка, маються краще, але небезпека для їх життя ще не минула.

Їм видимо поправилося від защіплення сировиці, привезеної літаком з Канзас Сіти.

Кажуть, що від 1830 року досі було в краю 45 випадків такого затроєння.

МОЛОДЕЧІ ГРАБІЖНИКИ.

НЮ ЙОРК. — Два детективи постріляли й спіймали 15-літнього Френка Альбі, як він утікав з одного дому, де грабував.

Поліція арештувала теж 13-літнього Віктора Чімеї, що зайшов з Альбі та ще з одним хлопцем до того дому на грабунок. Жильці зателефонували до поліції. Як поліція ввійшла до хати, хлопці пробували втікати вікном. Чімеї не встиг утекти. Альбі зловили на вулиці. Третій утік.

Поліція приписує їм 20 грабункових нападів.

ПРОДОВЖУЮТЬ ШКІЛЬНИЙ ВІК.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Сенат стейтової леґіслятури ухвалив законопроєкт про продовження віку обовязкової шкільної науки з 14-го року життя до 16-го.

Представники великих промислів виступали проти проєкту, доказуючи, що він збільшить видатки стейту на шкільну науку на 20 мільйонів долярів на рік. При голосуванню за законопроєкт заявилися 35 сенаторів, проти 8.

ЗАВОРУШЕННЯ В СУДІ.

НЮ ЙОРК. — У міськім судді, в котрім судить суддя МекҐі, прийшло в середу до поважних заворушень. Суддя відкинув внесок адвоката пікет перед одною крамницею, щоб суддя признав себе невластивим для справи. Приявні в салі приятелі підсудних зчинили крик. Поліція стала викидати їх зі салі. Прийшло до бійки, в котрій побито одного поліцая та 7 людей з публики.

ФРАНЦУЗИ ВОЮЮТЬ З АФРИКАНЦЯМИ.

Французька преса описує трагедію одного французького відділу над Червоним морем у станиці Бікіль, серед пустині. Станиця ця лежить на французькій території, з якою межує племя „Айсамарів". Айсамари напали на французький території на племя „Ісса". Французький уряд доручив командантови цієї станиці Бернарови, не вмішуватись у конфлікти африканських племен. Бернар рішив, що Айсамари образили престіж французького уряду і з 17 жовнірами-туземцями вибрався проти Айсамарів, щоб відрізати їм шлях до Абисинії. Кожний жовнір узяв зі собою всього 10 патронів, мали ще скорострів і вантажне авто. Вночі мусіли покинути авто і піти пішки. 3,000 Айсамарів атакували у темряві малий гурток Бернара. Бій тривав дві години; дійшло до рукопашного бою, коли всі патрони вистріляли. Туземці вирізали крім 17 вояків іще 150 Неґрів із племени „Ісса".

„СТРАХ ЮДЕЙСЬКИЙ".

Лондонські часописи подають:

Досі московського комісара заграничних справ, Літвінова, охороняли два тайні большевицькі агенти, коли він їхав із Москви до Женеви. А підчас останньої поїздки Літвінова з Женеви його охороняли аж 12 агентів.

Крім того совєтський уряд звернувся з просьбою до уряду польського, німецького і швайцарського, щоб ужили надзвичайних заходів для охорони Літвінова.

ЖЕРТВИ ЛЯВІН.

Снігові лявіни в австрійських горах потягають за собою щораз нові жертви людьми. В місцевости Вальд у Стирії лявіна вбила дитину. В тирольській місцевости Цілерталь жертвою лявіни став один хлопець. Крім того лявіна засипала кілька селянських садів і знищила місцеве електрівню. В Зальцканцербуті лявіна засипала залізничий тунель.

РЕНТҐЕН У КОПАЛЬНЯХ.

У копальнях золота та діямантів у Йоганнесбургу робітники не можуть оборонитися перед спокусою, щоб не красти дрібних зерняt дорогоцінностей. Управа копалень кожного з них роздягає після праці. А всеж туземці досі проглитали золото і камінчики. Неодин із них умирав від такої страви, але інші не переставали їх наслідувати. Аж тепер у копальнях спровадили рентґенівський апарат, перед яким навіть у шлунку нічого не може буде скрити.

СОБАКА МОЖЕ ОБРАЗИТИ ЛЮДИНУ.

Громадянин Бірмінгему, аптикар Маєрс, подав у суд свого сусіда за те, що сусідський пес завсіди брехав на нього. Доказував він у своїй скарзі, що сусід навчив так свого пса і це його ображує. На судову салю ввели пса. Той не брехав на нікого; колиж побачив аптикара, негайно зареагував гавкотом. Злобного сусіда засудив суд на 5 фунтів кари у користь покривдженого аптикаря.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

МИКОЛА ВОРОБЕЦЬ.

У середу в ночі, коло пів до 3-тої години рано, помер на запалення легенів гр. Микола Воробець, член 204-го відділу Українського Народного Союза та бувший довголітній предсідник і організатор того відділу.

Покійний родився 21-го травня 1889-го в селі Терпиливці, повіт Скалат. Він учився в гімназії та вчительській семинарії і став учителювати. В 1914-тім році з військових вправ був покликаний до війни та відбув як старшина всю австрійську кампанію до самого розпаду Австрії, коли попав у полон до Італії. Був ранений кілька разів та мав усі австрійські відзначення за відвагу.

Коли йому вдалось добутися з полону, українська армія, до котрої він зголосився, була вже інтернована в Чехословаччині. Звідти він приїхав до Америки, де незадового вступив до У. Н. Союза. В 1925-тім році помагав організувати 204-тий відділ і від початку його оснування аж до кінця 1932-го року був його предсідником.

В Америці брав живу участь у громадськім життю. Вчителював у народній школі в Ню Йорку 4 роки. Був сотником Січи ім. Богдана Хмельницького та окружним отаманом Чорноморської Січи. Був діяльним членом Стрілецької Громади й Українського Републиканського Клюбу. Інтересувався живо справами рідного краю, передплачував часописи, був членом ріжних старокраєвих товариств, як Просвіти й Рідної Школи, займався збірками на ріжні цілі. В 1931-шім році був головою Злучених Товариств міста Ню Йорку, коли вони організувалися в цілі протестів проти польських і московських окупантів України.

В Америці оженився з панною Мелянією Татаринською. Помираючи, полишив крім жінки двоє дітей.

Похорон відбудеться з похоронного заведення Яреми в суботу, 9-го березня, в 9-тій годині рано. В справі похорону його як бувшого предсідника відділу 204-го У. Н. Союза відбудуться збори в четвер, 7-го березня, в 8-мій годині вечором, у галі Української Православної Громади при 14-тій вулиці в Ню Йорку. Членів, котрі не зможуть явитися на ці збори, просимо прийти просто на похорон.

Микола Близнак,
секретар 204-го відділу
У. Н. Союза.

10 АРАБІВ ВИГРАЛИ ПІВТРЕТЯ МІЛІОНА.

Мешканець Парижа Араб Бен Насер Абдала має клопіт. Він купив разом із 10 іншими земляками льотерійний льос ч. 065,814 і льос цей виграв півтретя міліона франків. Льос дали переховати якомусь Кондерові, а самі записали собі тільки цифру. Минуло вже багато днів від проголошення виграної, а властник льосу не показується, бо щез разом із властником одної винарні. Спільники Абдали всі чекають хвилини, коли стануть богачами.

КРІВАВИЙ НАПАД НА ЛЕЩЕТАРА.

Приватний урядовець зі Львова, Тадей Камінський, вибрався на личаківську рогачку на лещетарську прогульку. Зїздячи з гори, наїхав на кількоро дітей, що бавилися снігом, і одно з них перевернув. Побачив це фризієр Котовський, свояк дитини, і кинувся на Камінського з бритвою в руці. В часі сіпанини Котовський розпоров Камінському бритвою живіт так, що кишки вийшли на верх. Товариші раненого хотіли зловити різуна, але в його обороні стануло мешканці сусідніх домів, грозячи лещетарам кривавою розправою. Камінського в тяжкому стані відставлено до шпиталю.

ҐЕНІЯЛЬНИЙ ФАЛЬШІВНИК ОБРАЗІВ.

У Парижі відбувся процес проти внука славного мистця Міллета, якого обвинувачили в тому, що він разом із спільниками фальшував образи Міллета, Манета, Піссара та Сіслея. Ці фальшовані образи пішли в світ у ріжні музеї та до колекціонерів. Кажуть, що молодий Міллє подав на суді список усіх фальшованих образів, підроблених геніяльним копістом Казатом, які він продавав. Про талант Казата може свідчити такий випадок: Уже на попередній розправі він признався, що підробив одного з Міллєта, який продали за півтора міліона франків до единбурського музею. Цей музей звернувся до знавців і знавці ствердили, що це оригінал. Тоді Казо порадив змазати фарбу з образу в одному місці, щоб переконались, що там є початий другий образ з коровою. Так і було. Ніхто не знає, скільки нині блукає по світі фальшованих оригіналів славних французьких імпресіоністів.

ЯК У КАЗЦІ.

В Станиславові викликала велику сенсацію вістка про спадок 250,000 зл., який припадає родині емеритованого інспектора залізниць Г., але вона його не приняла. Ті гроші записала своїй родині донька, якої вона свого часу виреклася з причини скандального поведення. Буйний темперамент загнав молоду й гарну жінку аж до Індії. Там відкрила вона зі своїм приятелем у Бомбаю каварню і доробилася значного маєтку. Часто писала до родини листи, які вона звертала без відповіди. Аж недавно вона згинула трагічно, вбита своїм приятелем, якй підозрівав її у зраді. Згідно з волею покійної польський консулят у Бомбаю повідомив родину в Станиславові про спадок, але вона його відкинула, не хотячи й думати про доньку, що її виреклися.

ПЕРЕНОСЯТЬ ВЯЗНІВ З ПЕРЕМИШЛЯ.

В останніх часах сильно зарисувалися мури вязничного будинку в Перемишлі, наслідком чого рішено його опорожнити з вязнів. Один транспорт вязнів відставлено до Львова, інші партії по 35 осіб відійшли до Сянока і Ясла. В перемиській вязниці залишились тільки ті вязні, що знаходяться у слідстві і станутъ в найближчому часі на судову розправі.

ПОЛЬЩА НЕ МОЖЕ САМОЧИННО ЗРИВАТИ МЕНШОСТЕВИХ ДОГОВОРІВ

ЛОНДОН. — Українське Бюро подає:

Сер Джан Саймон, британський міністер справ закордонних, відповідаючи 11 лютого в імени свойого уряду на інтервенцію в палаті послів, висловився дуже гостро проти поведінки Польщі в справах меншин. Польський уряд не може самочинно зривати договорів, які він підписав разом з іншими державами щодо охорони і прав меншостевого населення. Ті договори надалі остаються правосильними, не зважаючи на виступ польського делегата в Женеві. Справу польської заяви щодо цеї справи розглядає саме тепер Рада Союза Націй у Женеві.

Інтерпеляцію в британській палаті послів вніс посол Рис Дж. Дейвис. Йому то відповів сер Джан Саймон.

ПОДЯКА АНГЛІЙСЬКИМ ПОСЛАМ.

ЛОНДОН. — Президія Української Національної Жіночої Ради в Празі вислала через Українське Бюро в Лондоні листа з висказом подяки для всіх тих послів британського парляменту, які виступали в обороні Українців чи це в палаті послів, чи перед Лігою Націй. Копію подяки розіслано всім дотичним послам.

ЧИ НЕ ПРИГОТУВАННЯ ДО НОВОЇ ВІЙНИ?

ЛОНДОН. — Живе зацікавлення викликала в Лондоні вістка (появилася в пресі 16 лютого) про великі замовлення, які поробили Совети, Польща і Японія в сталевих гутах центральної Европи, головно в Австрії. (Укбюро, Лондон).

ГОЛОД ПО СЕЛАХ ЗАКАРПАТТЯ.

УЖГОРОД (Закарпаття). — Часопис „Вперед" засипаний листами з сіл, а їх зміст однаковий: голод, голод і зима! З листів лине розпука, глухий стогін. І не диво, бо на Закарпаттю є яких 150,000 безробітних. Населення голодує, а збіжжя гниє на складах. Збіжевий монопольь доводить до цього, що от недавно згнило 1,000 вагонів збіжжя, закупленого від багатих господарів. Згнило, бо не було відповідних складів, де можнаб сховати збіжжя.

СЛОВАКІЗАЦІЯ ЗМАГАЄТЬСЯ.

УЖГОРОД. — Вся Пряшівщина, заселена українським населенням, а прилучена до Словаччини, виставлена тепер на постійні шикани Словаків. В народніх школах переводять далі навчання по словацьки, а української мови не визнають і не шанують. Нарід домагається українських учителів, а їм влада надсилає словацьких.

УКРАЇНСЬКА ДИТИНА ДО УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.

УЖГОРОД. — Багато вчителів на Закарпаттю потерпіли за те, що твердили: „Українська дитина до української школи", покликуючись притім на славного чеського недагоґа Коменського. За ті погляди стануло перед карним судом у Березові вчителі Юрій Сочка, Іван Іляш та Антін Бора. Вони заявили, що українська дитина мусить ходити до української школи, а не до чеської. По переслуханню суд звільним учителів від кари.

В ГРЕЦІЇ ДАЛІ ГОРОЖАНСЬКА ВІЙНА.

АТЕНИ (Греція). — Уряд держить владу в столиці. Але повстанці горою в Македонії й Тракії. Держать теж у своїх руках острів Крету, де перебуває бувший премієр Венізельос.

Ситуація дуже непевна. Справа комплікується ще й тим, що Болгарія й Туреччина збройться і скріпляють смуги пограничні з Грецією. Міністер війни, генерал Кондиліс, порозкидав з літаків між збунтованих вояків летючки, в яких взиває жовнірів покинути офіцирів, запевняючи, що їм нічого злого не станеться, бо завинили бунт офіцири, пішовши за покликом старого, божевільного Венізельоса.

„ДИПЛЬОМАТИЧНА" ХОРОБА ГІТЛЕРА.

ЛОНДОН. — Німецький амбасадор повідомив сера Джана Саймона, міністра справ закордонних, що канцлер Гітлер захорів на перестуду і тому просив відложити візиту Саймона на пізніше. Кажуть отверто, що це зроблено тому, що в останніх часах зачато урядово гостро критикувати Німеччину.

ПАПА ПРОТИ КУЛЬТУ НАГОТИ.

ВАТИКАН МІСТО. — Папа Пій звернув увагу проповідників на нудизм. Він заявив, що теперішній культ наготи є нижчим від того, який узнавали в старинній Греції чи в давнім Римі, де нудизм мав місце тільки в штуці, а не в житті. Папа виступив теж остро проти „модерної" манії: всюди бути і все бачити та вживати всього в цілій повноті.

ТИМЧАСОВА УГОДА З ЕТІОПІЄЮ.

РИМ. — Італійсько-етіопський конфлікт міг би вже бути залагоджений, бо прийшло до порозуміння в справі невтральної смуги. Та Італія таки далі шле військо до Африки.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КОЖДИЙ — ОРҐАНІЗАТОРОМ!

Наш У. Н. Союз з кождим роком стає модернішим. Щораз заводиться певні новости й уліпшення. Але щодо одного, в Союзі нема зміни: ті ідеї, які лягли в основу нашої орґанізації, остаються ненарушеними. У. Н. Союз далі остається народньою установою, побудованою працюючим людом для взаїмної допомоги працюючих. Союзове майно далі остається майном членів. І далі існування і зріст У. Н. Союза є в руках членів і нашого громадянства.

Виходячи з того розуміння, головний уряд У. Н. Союза рішив на своїх річних нарадах, що орґанізація наша знайшлася тепер у такім фінансовім положенні, що вже нема потреби вимагати від членства спеціяльних трудів в орґанізуванню дальших членів до Союза без відповідної винагороди за працю. Головний уряд станув на тім, що треба дати можність у нашій орґанізації кождому потрудитися для цеї орґанізації й кождому за цей труд заплатити. Цеж наша орґанізація й це наші гроші розійдуться у виді нагород між нами.

Головний уряд брав іще й це під увагу, що тепер є важкі часи, в яких наша орґанізація повинна старатися дати змогу безробітним членам заробити в орґанізації за чесну й добру працю для орґанізації. Уряд рішився на цей крок іще й у тім переконанню, що на тім зискають як члени так і орґанізація: морально й матеріяльно.

Супроти цього тепер уже не може бути ніяких нарікань щодо винагород за працю над приєднуванням нових членів до У. Н. Союза, бо кождий член чи члениця можуть, а навіть повинні стати орґанізаторами. Ми хочемо, щоб кождий із Союзовців розумів і відчував, що У. Н. Союз це є його власна інституція, якою він править і яку він розбудовує. Тільки з таким розумінням справи ми можемо тепер кинутися в новий аґітаційний вир, з тим, що тепер маємо вже не кілька чи кількадесять, а десятки тисяч аґітаторів. І хіба тепер всі ті наші аґітатори зрозуміють, що, аґітуючи за Союз та притягаючи до нього нових членів, працюють вони, як і бувало, для великої Союзової й української ідеї, але заразом, згідно з постановою головного уряду, роблять іще на тім і добрий бизнес.

Це вже тепер така проста й зрозуміла справа, що прямо неможливо навіть подумати, щоби вона не стрінулася з добрим відгомоном серед усього нашого членства. Отже ждемо на цей відгомін! Кождий чи кожда з нас — тепер до роботи! І то до такої роботи, яка принесе нам честь, а позатим ще й пару долярів. Кращого подарунку годі покищо надіятися від Батька-Союза. Але попрацюймо трохи і зміцнім наш Союз новими рядами, а Батько-Союз прийде ще до своїх дітей не раз і не два з іще кращими несподіванками.

ПОЕТ ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ ЯК ДІЯЧ НА ПОЛІ НАРОДНЬОГО ШКІЛЬНИЦТВА

Минулого року минуло сто літ від уродження українського поета Осипа Юрія Федьковича на Буковині. Майже всі його твори вийшли в Галичині, але він як письменник має значіння не лиш на Буковині, але і в Галичині, а й для цілої України. Всеж таки найбільшу національну службу зробив він своїми творами для Галичини, де властиво від часів Маркіяна Шашкевича, що виступив був зі своїми двома товаришами ще в трицятих роках 19-го століття — була на літературнім полі майже цілковита пустиня.

І рік 1848, рік австрійської революції і знесення панщини, розбухав галицьких „Русинів" на часок, бодай політично, але сліду великого в українськім письменстві та взагалі культури лишив дуже небагато.

Незвичайним літературним явищем сталася допера збірка поезій Ю. Федьковича, видана в р. 1862 Б. Дідицьким, вже тоді кацапствуючим редактором „Слова". Були це твори зовсім оріґінальні і сильні, котрі мають і досі тревалу вартість. До них належать зокрема поезії „Довбуш" і „Празник у Такові" і досі зчаста декламовані. Інтересна річ: ми знали все, а загал і досі так думає, що „Довбуш" починається словами:

„Чи знаєте, добрі люди, перед ким то звірі стигнуть,
А за ким то молодиці, а за ким дівчата гинуть?"

Але Б. Дідицький в своїх споминах вже на початку цього століття (40 літ по виданню ним збірки Федьковичевих поезій) признався, що то він сам, з цензурних причин змінив слово „Ляхи" на „звірі". Отже так, а не інакше, треба декламувати „Довбуша".

Одначе галицькі прихильники Федьковича — а були це головно університетські студенти — допустилися цілком несвідомо одної необережности: вони поставили його нарівні з недавно помершим Т. Шевченком. Це цілком закрутило голову Федьковичеви і він почас наслідувати спосіб писання віршів Шевченка, що цілковито обнизило вартість віршів Федьковича і стерло з них ту чудову оріґінальність, якою його твори відзначалися попередньо, заки його ще так похвалили і заки він взагалі твори Шевченка дістав до рук.

Федькович — це була нервово—скажім просто: душевно-хора і дуже нещаслива людина. Його батько був Поляком, римо-католиком та звався Гординський де Федькович. Він зле обходився з мамою Федьковича, вдовою по священику і попадянкою, старшою девять літ від свого чоловіка. За це він того свого батька, бувшого мандатора, дуже зненавидів і — будучи офіциром, та маючи вже майже 30 літ — він перейшов на православя і звав себе лише Федьковичем. Він уважав себе за справдішнього Гуцула і скинувши офіцирський мундір, ходив все лиш по гуцульськи убраний, навіть тоді, коли зістав шкільним інспектором на вижницький повіт.

Він писав про це:

Як бо тебе не зверджуся.
Руский мій сардаче,
Тепер я аж заспіваю
Тепер аж заплачу:
Бо маю ся в що утерти,
Широкії поли —
Не скину тя, мій сардаче,
Ніколи, ніколи!

Будучи душевно хорим, Федькович зчаста заглядав до чарки і це стало причиною його смерти у віці заледви 53 роки. Та нахил до чарки, це хиба майже усіх визначних поетів у цілому світі і тільки ми можемо похвалитись тим, що наш великий Іван Франко до чарки не заглядав.

І не з того становища ми маємо оцінювати наших письменників і народніх діячів, але з того, яку користь вони своїми творами та своєю діяльністю нашому народови принесли.

Твори Федьковича — не лиш поезії, але й оповідання—є дуже цінні, але наша інтеліґенція і досі не постаралася їх як треба поміж народом поширити. Але чиж Шевченка краще знають? І цього ні!

Федькович був і громадським діячем: він був кілька літ війтом і старався селянські спори мирно, таки в селі полагодити. Він був повновласним кількох громад в процесі сервітутовім, він був три роки і шкільним інспектором та старався і поза цим про поправу народнього шкільництва на Буковині. Та найбільшу перешкоду у тих своїх стараннях знаходив він у заскорузлій, темній православній консисторії та взагалі — у кацапів. Ось наведім тут деякі факти.

На початку 1867 року вніс він уложений ним буквар до православної консисторії в Чернівцях, що мав надзір над народніми школами в Буковині, для затвердження, однак аж у липні тогож року та консисторія йому той буквар звернула. В дотичнім письмі було написано, що цей проєкт „из гляду дідактичного и Методичного во Училищах народних на Буковині неможет употреблен бити".

Референт консисторії, кацап о. Василь Продан, відкинув ту книжку з причини фонетичного правопису й ще висказався: „Я мав би на старі роки вчитися письма від Федьковича?!"

Але вже рік пізніше та сама консисторія зробила йому предложення занятися уладженням шкільних книжок. Він і не був від цього, але гадав, що при допомозі його львівських приятелів удасться йому позискати затвердження його букваря галицькими властями. Тимчасом черновецька консисторія поручила уложення букваря ще двом іншим людям: Гр. Воробкевичеви (братови Данила Млаки) та кацапови Львови Кириловичеви. Перший з них зачав свою роботу, та не скінчив, — а другий переробив якийсь старий буквар, котрий консисторський референт Коморошан іще більше зробив „твердим", кажучи писати „вол", а не „віл" і таке інше.

Тимчасом видано новий закон, що віддавав школи лише світським шкільним властям. І почалися нові митарства, котрі довели за старанням консисторії до того, що проєкти Кириловечевого букваря та другої і третьої читанки, „поправлені" при допомозі другого кацапа, ґім. вчителя Івана Глібовецького — зістали урядом затверджені і видані. У цих книжках було „язичіє", зближене буцімто до буковинського діялекту та трудний етомольоґічний правопис — і все це спинило на довгі літа розвій нашого шільництва на Буковині. А як гарно пішла би була і шкільна і загальна просвіта у тому краю, коли би були кацапи не накиринили і коли би влада пішла була за Федьковичем, до котрого зрештою і сама зверталася.

Та всеж таки сталася інша важна подія: міністерство просвіти іменувало Федьковича в серпні 1869 р. **шкільним інспектором** на вижницький повіт, в котрім спершу було лише 7 шкіл, а трохи пізніше **14.** — Федькович взявся дуже горячо до виконування своїх обовязків і старався впровадити народню мову у школу бодай при допомозі співаників. Це йому повелося лише з одним співаником, а матеріяли, зібрані для дальших томиків, він використав почасти пізніще як редактор видавництв львівської „Просвіти".

В тім же році на засіданню буковинського сойму, якийсь посол Ковач винуватив уряд за це, що він через введення шкільного примусу, викликав у народі байдужність супроти школи. На це відповів Федькович у німецькім черновецькій чосописі ось що:

„Не шкільний примус, бо такого не було — викликав апатію, але мізерні пляни науові, а ще мізерніші ліпянки, що велять себе звати шкільними учебниками. Як би міністерство освіти було подбало про це, щоби **шкільні книжки** були писані **в народнім язиці** та відповідали народному світоглядови, потребам і життєвим обставинам народу, то були би школи досі — хоч і під слабими учителями — принесли інші плоди, а про неохоту не було би і бесіди. Коли неосвічений селянин неохотний школі — то годі чудуватися. Але, що він школи зараз в перших тижнях не полюбить, — то **вина** лежить на самій школі, **то** є на безглуздних плянах наукових та **на ненародніх учебниках"**.

Вже з цеї статейки бачимо, як глибоко і розумно понимав Федькович справу народнього шкільництва і які гарні поступи воно поробило би, коли би не та страшна і підла язва кацапства.

Він був інспектором не цілі три роки, але його звіти з інспекторських поїздок є незвичайно інтересні і поучаючі. Він виказує в них хиби громад, учителів і місцевих інспекторів (головно священиків). Він старається, щоби діти мали шкільні прибори тай — що найголоніше, — щоби учителі мали більшу платню і тому не потребували займатися іншими, побічними „ґешефтами", як писаркою громадською і т. ін. Федькович сам мав в останнім році заледви 320 ґульденів річної платні, з чого мусів вже оплачувати і кошти своїх інспекторських поїздок. Дуже гарні і поучаючі були його промови на конференціях учительських. В тих промовах взивав він учителів до праці над собою, до совісного сповнювання обовязків і до вірної служби народови свому.

Між ухвалами, які він раз перепер на засіданню повітової шкільної ради, були між іншим і такі характеристичні постанови:

1) Старатися по громадах, щоби до пильнування худоби на пасовиску не брано дітей, обовязаних ходити до школи; 2) щоби в неділі і свята батьки не брали дітей до коршми; 3) щоби діти не ходили голі вулицями, тільки убрані, як до пори року.

А то треба знати, що в тих часах на Гуцульщині в літі діти обох полів ходили ще і до 6-го року по вулицях голі.

Федькович приїздив на інспекцію школи убраний по гуцульськи, обстрижений і в окулярах. Коли входив у шкільний будинок — то в сінях клав капелюх на топорець а тоді входив до кляси. До дітей і учителів був дуже щирий не приймав ніяких доносів на учителів і не переслідував їх.

На конференцію скликував він учителів до Вижниці і президіював їй — дарма, що урядова особа — у гуцульській ноші. Полагодивши справи просив учителів на вино, погостив їх і їхав домів.

На жаль, Федькович вже в червні 1872 року зрікся своєї інспекторської посади нібито тому, що вона не дає йому вистарчаючого прожитку. Але головною причиною були правдоподібно прикрости, які мав Федькович від старости і від інших урядовців за його гуцульську ношу і за його дружне і братерське поведення з селянами. І священство також — переняте своїм аристократичним духом і погордою до простого народу причинилося немало до такої постанови Федьковича.

Що на тім справа шкільної освіти стратила немало — це річ ясна. Однак ми тепер — в сто літ по його уродинах, мусимо подивляти ту людину, що вже 65 літ тому так добре розуміла суть шкільної народньої освіти і так розумно бралася до того спасенного діла. Всюди стрічав Федькович перешкоди то з боку темного, а злобного кацапства, то з боку зацуканих німецьких бюрократів та аристократичного духовенства, так, що остаточно мусів зложити зброю. Та трохлітня інспекторська праця є лише епізодом з його життя, доказуючи, що він був не лиш письменником з божої ласки, але і громадянським діячем — зокрема, коли нагадаємо його працю, яко двірника і яко процесового повновласника кількох громад. Дрібні його життеві помилки відносяться лиш до його **приватного життя**, а в такі справи встрявати ми не маємо права. І все лишиться фактом, що від часів Шевченка, а в Галичині від часу М. Шашкевича аж до виступу Івана Франка — він був найбільшим українським письменником. А лаврові листки його слави не зівянуть ніколи.

Клим Обух.

В. Будзиновський.

З ГАЛИЦЬКОГО ЗАМКУ

(Історичне оповідання).

(5)

— Як ти гадав би, жити тут, коли би я взяв тебе? Вся моя служба має від мене службові мешкання. Кождий має мешкання там, де робить свою службу; має таке мешкання, яке є потрібне саме для його роботи. Одні жиють на власнім харчі, інші сідають до спільної миски двірської служби. Де і як примістити такого, що до нічого і до всього? В дворі? З двірською службою?

— Коли ясновельможний питають, то скажу, де я волів би. Я хотів би бути все під рукою на прикази ясновельможного і хотів би поза службою бути цілком вільний, не вязаний і не контрольований іншими двораками. Я хотів би мешкати поза замком і харчуватися там, де мені буде до вподоби, або поки буде до вподоби.

— Воно якось зробиться. Очевидно, як лишу тебе у мене. Покищо ще не знаю, чи возьму тебе.

— І я того не знаю.

Така прищіпка до сказаного старостою мабуть не подобалася йому, бо він глянув на Солонецького, грізно зморщивши брови. Подумавши хвилю, сказав:
сказав:

— Одно затям собі. Балакаючи зі мною, чи не зі мною; стоячи передо мною чи перед ким іншим, ніколи не забувай, хто ти, перед ким стоїш і з ким говориш… Завтра полювання. Як хочеш показати, що вмієш, стався досвіта з рушницею і з луком. Збірка перед фільварком у Підгороддю. Дати тобі коня, чи добрий буде твій?

— Ставлюся на моїм кони.

— Як би випадково ти був мені потрібний… де знайти тебе?

— Я, покищо, усадовився в заїзд. Ліпший, як той над Лукобернуся, вийшовши звідси, ще сам не знаю. Я хотів би знайти добрий мід.

— Ага! Такий ти? Кортить тебе дістати синій ніс? Кажуть, що найліпший мід у Вараша. Кождий тобі покаже, де його шинок. У нього також добрий заїзд. Ліпший, як той над Луквою… Завтра в Підгороддю!

Останніми словами староста сказав, що авдієнція скінчена. Солонецький поклонився і вийшов. Хоч дуже добре знав, де шинок Вараша, виходячи з замку, спитав гайдамака:

— Чи не знаєш ти, де тут заїзд Вараша?

— Хтож би не знав сего — відповів гайдук. — Кождий знає, лиш не кождий має за що зайти до нього.

— Може би ти завів мене?

— Завів би, як би треба було.

— Треба! Мені треба бути у нього.

— Не кажу, чи треба у нього бути, або ні. Лиш кажу, що не треба вас вести туди, бо кожда дитина покаже вам.

Солонецький пішов і питав кождого стрічного.

— Ви хіба сторонський, — відповідали йому, показуючи.

Нарешті будьтоби ледви знайшов того Вараша і вступив до його шинку, де сиділи при однім столі три міщани, при другім два шляхтичі з околиці, при третім два офіцири старостинської міліції. Вараш видивився на Солонецького, неначе невдоволений з його появи. Привитав його як гостя, котрого бачить перший раз. Гість сів зараз коло стола офіцирів.

— Що прикажете? — спитав господар, приступаючи до нього.

— Маєте рибу? — спитав гість.

— А деж буде риба, як не в гостинниці над Дністром? Щуку? Коропа? Сома?

— Що готове, або що може бути скорше, давайте! І меду! Зараз!

Приступивши до віконця в стіні між гостинницею і пекарнею, господар побалакав з кухаркою і вернувся до Солонецького, питаючи:

— Я вас ніколи не бачив тут. Ви з далеких сторін?

— З Волощини. Щойно нині приїхав, — відповів.

— Ви перший раз в Галичі?

— Перший.

— Хто вас справив до мене?

— Пан староста.

Ті слова рушили всіх, що сиділи в шинку. Вони задивилися на нового гостя і стали прислухуватися розмові. Господар спитав:

— Сам пан староста казав вам зайти до мене?

— Сего мені не казав. Лиш коли я виговорився, що хотів би покушати доброго меду, сказав мені, що в Галичі найліпший мід у Вараша. Я в місті розпитував, де той Вараш і поволи зайшов до вас.

— Чи то не ви той, що нині рано приборкав дикого коня старости?

— Такий дуже дикий той кінь не був. Бувають гірші.

На стіл прийшла риба. Приніс її слуга, Микола Крачун. Коли поставив на столі, Солонецький вдарив пястуком об стіл і крикнув:

— Дивися, бовване, на твої копита! Не допчи твоїх гостей по нагнітках.

Микола жахнувся і відскочив. Став виправдуватися.

— Та я… та я не видів.

Господар став далі випитувати. Гість відповів чемно, та рішучо:

— Як їм, то не люблю балакати! Ще й їм рибу з небезпечними остями!

Розмова урвалася; господар відступив.

По хвили відійшли оба офіцири, за ними оба шляхтичі, останні пішли міщани. Крім Солонецького і Вараша і Крачуна в шинку не було нікого.

— Ти не конче мудро зробив, що до мене зайшов зараз першої днини, — промовив до Солонецького Вараш.

— Хібаж не вислав мене до тебе сам староста? Я заалярмував ціле місто, шукаючи тебе. Тепер вже ніхто не повірить, що ми знаємося довше як годину.

— Чи я справді наддоптав тебе? — спитав Крачун, приступаючи до стола.

— Може не добре я грав комедію від першої хвилі, коли увійшов сюди? — спитав Солонецький, сміючися.

— Ти так крикнув і так визвірився на мене, що я справді увірив у мою незручність; що наздоптав тебе.

— Се, що я справді заскоро зайшов сюди, не пошкодить нам. Ті, що тут були і чули нашу розмову, ніколи не подумають, що ми колись зналися. Через те, що я подужав буланого старости і сюди прийприйшов від старости, про мене тепер мабуть балакає ціле місто. Ті, що були тут, повторять мою розмову з вами обома. Склалося дуже добре.

(Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

П. Ю., Толідо, О. — Не знати, на яку ціль Ви колядували: місцеву чи краєву? Коляд на місцеві цілі не оголошуємо.

У малому містечку власник готелю питається гостя, як йому спалося.

— Не найліпше, — відповідає гість, — та все я спав ліпше, ніж бідні блощиці! Вони всеньку ніч не примкнули очей; ввесь час кусали мене.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

„КІНЕЦЬ КАПІТАЛІСТИЧНОЇ ЕРИ".

На одних зборах минулого тижня виступав один бесідник з гострою осторогою, що капіталізм не може існувати навіть. Він мусить колись завалитися. Він мусить уступити місце іншому суспільному порядкови.

Він додав до цього свої погляди про те, чому саме капіталізм мусить упасти. Говорив він, що капіталізм кладе натиск на особу, на перемогу сильнішого та на свобідну боротьбу конкуренційних сил; це все не може стати основою громадянського щастя, бо воно мусить довести до визиску.

Читаючи це, неодин може читач здвигне плечима:

„Пощо мені клопотати голову якимось там „червоним"? Мало того чути „на корнерах"? (на рогах вулиць)?

Та такий читач милиться. Це не на „корнері" таке говорено. Це говорено на зборах найбільшої американської організації вчителів і виховників, що відбувалися цілий минулий тиждень в Атлентик Сити, Н. Дж. А бесідник, що це говорив, є секретарем рільництва в кабінеті президента Рузвелта, і зветься Волес.

Чейже це заставить декого подумати над словамо бесідника.

А ЩО ПО УПАДКУ КАПІТАЛІЗМУ?

Згода, скаже певно інший читач. Капіталізм певно впаде. І по ньому наступить комунізм, скаже один. І по ньому наступить фашизм, скаже інший.

Та секретар Волес думає інакше: „Капіталізм, комунізм і фашизм всі на одно копито роблені: всі вони дивляться за матеріяльною стороною". Він каже: „Капіталізм упаде, якщо люди не придумають якогось способу взяти індивідуальність у карби".

З його слів виходить, що він уявляє собі суспільний порядок тільки такий, що з одного боку задоволяє матеріяльні потреби широких мас, а з другого боку не дасть одній людині свободи визискувати іншу людину.

До цього порядку він радить підготовляти людей, навчаючи їх не стільки про права, свободу й волю, скільки про забезпечення існування, обовязок і відповідальність.

І ПОЛІЦАЙ МАЄ МАМУ.

Вістка про те, що поліція канадійського міста Торонто домагається 8-годинного дня праці з одно-годинною перервою на обід, показує, що навіть у головах поліцаїв може ворухнутися думка, що й вони теж робітники, хоч їм усіми способами вбивають у голову, що вони не робітники, а щось напів божі істоти.

Коли й поліцайська голова приходить до такого переконання, то видно справа робітників іще не страчена.

ЗАМОТАНИНА З БОЙКОТОМ НІМЕЧЧИНИ.

Одна жидівська газета в Німеччині наводить цікаві вислідки бойкоту німецьких товарів, за який горячо агітують американські Жиди. Подає вона, що жидівські фірми в Німеччині дістають нераз листи від жидівських фірм в Америці, що, мовляв, ми не можемо від вас більше товару брати, бо ви німецька фірма, а ми німецькі фірми бойкотуємо.

Колись Румунія завела була в себе обмеження Жидів щодо держання землі. Не вільно було держати землі в Румунії австрійським Жидам.

Австрія за це обмеження Жидів відплатилася Румунії так, що сказала: не дозволяєш ти моїм Жидам держати землі в Румунії, не вільно буде румунським Жидам держати землі в Австрії.

Так колись у 19-тім столітті „бавилися" з Жидами Румунія й Австрія. Зовсім за засадою: Беш ти мого Жида, бю я твого. Треба було аж 20-го століття, щоби показати нам таке видовище, що за те, що німецький уряд бе німецьких Жидів, американські Жиди, бючи по німецьким уряді, бють німецьких Жидів.

ПАРАДОКС!

Жидівська газета називає цей дивний вислід бойкоту Німеччини парадоксом.

„Парадокс" — по походженню грецьке слово, означає заяву неймовірну, противну досвідови, принятій вірі.

Коли ученики спиталися одного вчителя, що це таке парадокс, він пояснив: „Як бачите корову, то це не парадокс. Бачите яблінку: це не парадокс. Але як корова полізе на яблінку, то вже вам парадокс".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Підготовка хорів до концерту Шевченка в Тавн Гол у Ню Йорку.

Заповіджений перший раз у Ню Йорку Шевченківський концерт в осередку артистичного життя, тобто в Тавн Гол, при 43-тій вулиці біля Бродвею в Ню Йорку, на неділю ввечір, 7-го квітня викликує велике зацікавлення між своїми й чужими. Хор, що виконує програму, зложений з 6-тьох хорів з околиці Ню Йорку. Це тісачі хори, що брали участь у підготовці і виконанні програми концертів у честь нашого композитора Михайла Гайворонського. Отже це такі хори: Товариство Боян з Ню Йорку під управою вчит. Теодосія Каськова; Хор ім. Лисенка з Джерзи Сіти під управою вчит. Андрія Гели; Український Хор з Ню Йорку під управою учит. Теодора Онуфрика; Хор Боян з Йонкерсу під управою вчит. Михайла Фатюка; Хор Боян з Бейон, під управою вчит. Василя Мельничука; Хор Боян з Елизабету під управою вчит. Михайла Ядловського. Ці хори разом обіймають біля 300 осіб. Факт, що проф. Олександер Кошиць згодився взяти диригентуру, вказує, що це хори першоклясні і сповнять ожидання, які звичайно привязується до виступів хору Кошиця.

Проби згаданих хорів відбувалися впродовж минулого півроку і тепер проф. Кошиць додає останньої політури до виробленого матеріялу. Яке враження роблять самі проби на чужинців, нехай послужить виняткок листу пані Флоренс Г. Кессиді, голови організації „Рада Народніх Свят" — „Фолкс Фестивал Кавнсил" — що опікується наміченим концертом. Пише вона м. ін.: „В неділю я була присутна на переймаючій до зворушення пробі злучених українських хорів... Я думаю, що Ви не хочете роздати забагато білетів поза своє громадянство, тому я прошу на початок, дайте мені хоч 3 великі льожі по $2.50 від білету, а крім того 20 білетів по $2.00 і 20 $1.50, разом 64 білети"...

Білети продають покищо диригенти вище згаданих хорів у своїх місцевостях. Добре булоб, щоб наші громадяни пробували купувати їх для своїх не-українських приятелів, бо не так скоро буде друга нагода почути стільки хорів, і то під управою проф. Кошиця.

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

Свято-концерт в память Ольги Басарабової.

В неділю, 24-го лютого б. р., відбулося за старанням „Українського Червоного Хреста" ОДВУ в салі Українського Народного Дому в Джерзи Сіти свято-концерт у честь Ольги Басараб з нагоди одинацятьліття її мученичої смерти. В годині 1-шій пополудні в церкві відбулася жалібна панахида, яку відправив п. о. Лотович. В часі богослуження перепроваджено збірку на народні цілі. Вечором відбувся жалібний концерт, що удався назагал з великим успіхом, хоч деякі точки лишали по собі дещо до бажання. Надзвичайно гарно вдався живий образ „Героїні" з деклямацією, виголошеною малою Евгенією Нечесною.

Мішаний хор під проводом п. проф. А. Гели відспівав „Мир жертвою" та „Видиш, брате мій", а Молодечий хор: „Ой у полі могила" і „За Україну". Вступне слово виголосила пані Софія Жуковська, змальовуючи життя Героїні як першої жінки-революціонерки Галицької України, що не вагалася віддати себе в жертву за кращу долю свого народу. У своїй промові закликала вона все жіноцтво вступати в ряди „Українського Червоного Хреста" ОДВУ й допомагати визвольній боротьбі.

Наш славний барітон, п. Петро Ординський, відспівав дві пісні: „Вилітали сизі орли" й „За Чорного моря", як завжди бадьоро, з молодечим пориволо та свіжістю. Святочний реферат виголосив дел. Омелян Грибівський, вказуючи, що культ О. Басараб як героїні принявся в нас тому, щоби на її примірах ми могли взоруватись і сталити свої характери так, як вона цього хотіла, щоб якнайскорше наступила зміна в душі Українців. Покійна працювала з вірою, що тільки посвятою всіх своїх сил можна осягнути ту ціль, за яку згинули найкращі сини України. Опісля молодий скрипак С. Дмитрів і його сестричка Оля відограли при фортепяні вязанку пісень: „Споминь з гір", а фортепянове соло: „Як з Бережан до кадри", що викликали цілу бурю оплесків за влучне виконання.

З великим чуттям віддеклямувала панна М. Білик: „На вічну память Ольги Басараб". Надзвичайно влучно та з глибоким відчуттям віддано дует пані М. Осадчукової й панни С. Гук, що відспівали дві пісні: „Як Стрільці йшли з України" та „Ой, та зажурились Стрільці Січові". Ці два голоси подібні так, що один голос наче в діяльногу відповідає другому. Публика слухала наче очарована. Якщо прийшлосьб робити які замітки, то тільки такі, щоби побажати знаменитим співачкам якнайкращого розвитку. При кінці концерту хор співав „Колиб скорше з гір Карпатів" і „Живи, Україно". Всі пісні віддано гарно, як цього можна було сподіватись. Велика скількість гарних і добрих голосів, дзвінких сопранів, глибоких басів, добре достроєних альтів і тенорів дають спромогу хорови підходити і до трудних творів. Диригент хору це безперечно значна музична індивідуальність, то й концерт полишив по собі дуже гарне вражіння. Велике признання та щира дяка належиться хоровому товариству за те, що дали нагоду перевести це святоконцерт з найбільшим успіхом.

Співаючи національний гимн, публика віддала останню шану Великій Жінці-героїні. Переведено збірку. Дохід у сумі 65 дол. розділено на дві частини: 50 дол. призначено на визвольну боротьбу, а 15 дол. на Рідну Школу в рідним краю.

А. Щ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

За місцеве обєднання.

В своїм часі вичитав я в „Свободі" здорові думки в справі заснування Центральної Ради в Ню Йорку. Я теж думаю, що такі Центральні Ради повинні повстати у всіх наших громадах, та всі вони повинні стояти під проводом нашого Обєднання, яке веде добру і хосенну роботу. Те Обєднання легко посилити, але до цього треба, щоби пообєднувався наш нарід по місцях.

В Ню Йорку вправді є така централя, але вона не виказує тої сили, яку повинна. Тому старші нюйорські піонірі, що творили тут наше народне життя, що закладали ріжні організації чи купували чи там будували Народній Дім, повинні тепер поставитися серіозно до справи створення в Ню Йорку дійсної авторитетної централі; що обєднувалаб усі українські елементи, які хочуть жити і працювати для української справи і хочуть працювати з нашим Обєднанням, що вже дало доказ вірної служби свому народови.

Тимко Милещук.

ЕЛМАЙРА, Н. Й.

Свято Державности.

Свято Відродження Державности на Західній Україні відсвятковано заходами відділів У. Н. Союза, У. Р. Союза і Провидіння.

Панахиду за героїв відправив о. Дутковський і перевів збірку на інвалідів.

Концерт був під управою п. Михайла Матвієва, диригента хору. Відспівано вязанку стрілецьких пісень, переплітуваних деклямаціями. Соло на пяні відограла Марянна Конашевич. Про значіння свята говорив голова комітету, гром. П. Базарницький. Головний реферат про извольну боротьбу і Перший Листопад виголосив ред. Я. Чиж. Бесідник звернувся теж до молоді й взивав її вивчитись української мови і історії. Концерт закінчився відспіванням національного гимну. На інвалідів вислав комітет $65.

В. Ш.

ПОДОРОЖ ПІДВОДНИМ ЧОВНОМ ТОМУ ТРИСТА ЛІТ

Підводний човен — давній винахід. — Винахідник: Голяндець. — Перший підводний човен плив при помочі весел. — Повітря „чистили" тайною „хемічною рідиною".

Що саме цього року скінчилося 300 літ, відколи побудували перший підводний човен і що ним робили спроби, буде здаватися неодному неправдоподібним. Бо багато людей думає, що підводний човен, це новий винахід. Мало хто знає, що перший підводний човен запустився на чотири метри глибоко під поверхнею моря. точно тому 300 літ. Було то літом 1634 року.

Перший винахідник.

Конструктором підводного човна був Голяндець, Корнелій ван Дребель. То був цікавий чоловік. Всесторонно вчений, займався всякими можливими річами: альхемією, фізикою, медициною і ін. Кажуть, що він зробив перший тепломір (термометр) з живим сріблом. Около 1620 року став вкінці в Англії інжиніром будови кораблів. В 1620 році предложив англійському королеви Якови І. проєкт човна, який може довго плисти і під водою. Цим винаходом король дуже цікавився і дав Корнелієви потрібні засоби для здійснення того проєкту. Тимчасом будова ця ще довго затягнулася. Причини того, щоправда, невідомі, та буде доволі зрозуміле, коли візьмемо під увагу, що тоді люди були багато терпеливіші, ніж сьогодні. А всеж у 1634 році Дребель запросив короля Якова на першу прогулку, довгу яких три милі, по ріці Темзі, від Лондону до Грініча.

Під водою.

Ван Дребелевий човен з вигляду подобав на веретено, як і сьогоднішні підводні човни, а отвори замикалися непромокальними покришками. Човен посувався під водою при помочі звичайних весел, які виходили з кадовба човна крізь отвори, одначе так, що вода при цьому не могла продістатися до середини човна. Залога того першого човна то були 12 веслярів і 3 старшини. Англійські джерела кажуть, що між тими старшинами був і сам король Яків І. з винахідником.

Пропавший винахід.

Найважніше технічне питання в ділянці підводних човнів це те, як дістати чисте повітря. Бо люди, замкнені в підводному човні скоро зуживають кисень із повітря, який є в човні, а без кисня годі жити. Отже треба чистого повітря, чи пак кисня. Новітня техніка вже щодо цього багато осягнула. Тому теж цікаве дуже, як тоді Дребель у 17-му столітті змінював повітря в підводному човні. На жаль не маємо про це точних подробиць. У записнику, який заховався, сказано лише, що той Голяндець мав посудину з якоюсь „хемічною рідиною", що лишилося його тайною.

Коли повітря у замкненому просторі (підводному човні) зробилося тяжким, або коли люди віддиханням зуживали ввесь кисень, який був у повітрі, розливав Голяндець трохи тієї „хемічної рідини" на долівку й повітря ставало лекше, люди знову могли „легко дихати", як сказано в записнику. Дребель свій винахід дав лише свому вчителеви, славному фізикови Робертови Бойлеви, а той забрав цю тайну зі собою до гробу. На всякий спосіб мусів винахідник уживати як „хемічної рідини" мішанини, яка увязнювала для себе азот із повітря, а випускала трохи незлученого кисня тай так „поправляла повітря". Як уже сказано, підводний човен усього раз вибрався на прогулку, бо був побудований для спеціяльних, виїмкових цілей. Потім довгий час був на якорі в лондонських доках, де вкінці впав жертвою пожежі.

Перший напад підводним човном.

Щойно 150 літ пізніше записала історія перший напад підводним човном. Було то в 1776 році підчас війни за незалежність Злучених Держав. Злучені Держави напали підводним човном на англійський корабель і значно його ушкодили. Цей підводний човен був винаходом американського конструктора Бушнела.

Наполеон і підводний човен.

Конструктор першого парового корабля, Роберт Фултон уліпшив Бушнелевий підводний човен і предложив свій проєкт нового підводного човна в 1800 році Наполеонови. Одначе Наполеон і цей проєкт підводного човна як і проєкт парового корабля не вважав важним і відмовив Фултонови. Можливо, що тим запечатав і свою власну долю, яка стрінула його у війні проти Англії. А саме Англійці купили Фултонів винахід. Так Англія перша дійшла до підводного човна. Ще раз прийшлося підводному човнови відіграти ролю в Наполеоновому житті. То було на острові Святої Олени, де заслали Наполеона. Наполеонові приятелі зібрали потрібні гроші та дали їх Американцеви Джансонови, який мав вивезти Наполеона з острова своїм, на той час, скорим підводним човном. Тимчасом Наполеона заскочила смерть.

Перший російський підводний човен.

Росія зараз пішла слідами Англії й вона була в Европі другою з черги державою, що дійшла до підводного човна. Перший російський підводний човен побудував у 1835 році інжинір Шільдер на основі своїх власних плянів. На його підводному човні була вже й гармата в формі моздіря, а мав і парову машину.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ЛУДЛОВ, МАСС.

На Рідну Школу.

Заходами тов. ім. І. Франка, від. 253 У. Н. Союза, переведено коляду на Рідну Школу. Колядували в Лудлов, Спрінґфілд і Чікопе Фолс: П. Павлів, Д. Харко, Ф. Заячковський, М. Мельник, В. Босик. Заколядували $15 і вислали до краю через Обєднання.

М. Кульбанський, секр.

ГЛЕСТОНБЕРІ, КОНН.

На Рідну Школу.

Дня 10. лютого переведено в укр. кат. церкві збірку, яка принесла $4. Ті гроші призначено на Рідну Школу та вислано їх через Обєднання.

И. Патинок.

ЙОНГСТАВН, О.

На Рідну Школу.

Як кожного, так і цього року урядники українського американського політичного клюбу ходили щедрувати на Рідну Школу. Щедрівку зложили: В. Сетник, А. Шиманський, І. Міґаль, А. Кекіш і С. Мош по $1; М. Заяць 50 ц., а М. Ґерак і І. Сухий по 25 ц. Разом зібрано $6 та переслано ті гроші через Обєднання.

С. М.

КОВТСВІЛ, ПА.

На інвалідів.

25. листопада 1934 року о. І. Врублевський відправив в укр. прав. церкві панахиду за полеглих борців України, а по панахиді промовив до своїх вірних про значіння боротьби українського народу за свою державність, та про тих героїв, які ту боротьбу вели, а тепер осталися каліками і потребують помочі. Опісля переведено збірку на інвалідів, яка принесла $10. Жертвували: о. І. Врублевський $2.50, а Стефан Потеречний і Михаїл Пик по $1. Дрібнийми датками зібрано $5.50. Загальну збірку в сумі $10 переслано через Обєднання.

М. Пик.

М. Завируга з Петсфілд, Масс., переслав через Обєднання на Рідну Школу $1, який зібрав між своїми знайомими.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На інвалідів.

На гостині в гром. Демяна Юрова приявні гості не забули про наших інвалідів та зложили на ту ціль $3.50. Жертвували: Василь Словомошинський, Василь Сидяга і Демян Юрів по $1, а Іван Кузьма 50 центів. Гроші переслано через Обєднання.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

На визвольну боротьбу.

На святі Злуки Земель і Грушевського, яке відбулося 27. січня, зібрано $6 та переслано їх через Обєднання на визвольну боротьбу.

о. С. Мусійчук.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На село Дусанів, повіт Перемишляни.

На повищу ціль жертвували по $5: Марія Василиків, Пелягія Прийма, Пелягія Паньчишин, Анна Назаревич, Анастасія Деревляна, Катерина Боднар, Анастасія Ниска, Катерина Паркер; по $3: Анастасія Паньчишин, Ольга Лещишин, М. Ниский; по $2: Іл. Гузар, Д. Сокач, М. Баран; по $1: Іл. Ткач, Ів. Ткач, Евдокія Олексів, Анастасія Навроцька, О. Волчек, Пелягія Москаль; по 50 цнт.: М. Лоїк, П. Задодецький.

Разом зібрано $62. Гроші тимчасово вложено до банку до часу звідомлення комітету в селі Дусанові.

За Жіночий Комітет села Дусанова:

Пелягія Прийма, предсідниця, **Анастасія Деревляна**, секр., **Марія Василиків**, касієрка.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Дня 9. лютого ц. р. відбулося весілля Івана Бродина з панною Софією Кузій у Ню Йорку. Підчас весільної забави, котра відбулася в парохіяльній галі на 14 вул., о. д-р В. Клодницький побажав молодій парі найкращих успіхів на дорозі їхнього подружого життя, а всім присутнім гостям ґучної забави. При тім попросив гостей, щоби при нинішній забаві не забули про старий край і зложили свої жертви. Переведено збірку, котра принесла $12, які переслано на визвольну боротьбу через Обєднання.

Жертви зложили по $1: Ів. Бродин, Я. Тарас, Ів. Крочак, Марія Бірак, В. Луцьків і М. Близнак; решту дрібними.

Яким Тарас.

Видужав.

Лікар заведення для божевільних: Ви, добрий чоловіче, можете вже йти до дому, до вашої жінки.

Пацієнт: То ви, пане докторе, усе ще маєте мене за божевільного?

РОЗБРОЄННЯ?

Не зважаючи на балачки про розброєння, в минулому році військовий стан кождої держави значно збільшився. Політики балакають про мир, а військові підготовляють війну, бо інакше годі собі вияснити це розходження між словами і ділами. Нижче наводимо коротке зіставлення військових сил ріжних держав на початку цього року.

Держава:	Число мешканців	Мирний стан війська	Процент населення	Воєнний стан	Буджет армії	% до цілого буджету	гармати	літаки
Бельгія	8.6 міл.	77,000	0.94	600,000	1,763 міл. фр.	17	552	700
Болгарія	6.1 міл.	33,000	0.6	?	947 міл. лев.	14.5	200	30
Данія	3.6 міл.	26,000	0.72	150,000	58 міл. кор.	17.5	132	150
Англія	46.3 міл.	967,800	1	2,000,000	124 міл. фунт.	15.8	2,400	1,820
Естонія	1.1 міл.	15,200	1.2	150,000	13.4 міл. кор.	21.63	130	96
Фінляндія	3.6 міл.	26,000	0.71	300,000	612 міл. мк.	21.25	162	72
Франція	41.8 міл.	625,000	1.4	4,500,000	17,530 міл. фр.	21.25	2,804	2,060
Італія	42.2 міл.	417,000	1	5,000,000	4,489 міл. лір	18	2,286	1,059
Сербія	13.9 міл.	148,000	1	2,500,000	1,334 міл. дін.	18.7	1,012	831
Латвія	1.92 міл.	23,500	1.22	150,000	32 міл. латів	21.68	127	96
Литва	2.4 міл.	22,000	0.92	200,000	52 міл. літ.	20	96	120
Голяндія	8.29 міл.	35,000	0.42	300,000	63.5 міл. гульд.	8.69	211	350
Норвеґія	2.8 міл.	30,000	1.07	110,000	36.8 міл. кор.	10	?	90
Австрія	6.4 міл.	30,000	0.56	30,000	94 міл. шіл.	4	90	?
Польща	32.13 міл.	298,640	0.83	3,200,000	802 міл. зл.	34.3	1,772	1,482
Портуґалія	6.82 міл.	31,054	0.44	870,000	576 міл. еск.	16	414	160
Румунія	18 міл.	186,000	1.1	1,600,000	6,500 міл. лей	28.5	1,979	799
Швеція	6.2 міл.	34,000	0.93	400,000	101.8 міл. кор.	14.3	140	200
Швайцарія	4 міл.	22,000	0.6	400,000	103.2 міл. фр.	12	548	300
Совети	165 міл.	1,300,000	0.79	8,500,000	2,873 міл. руб.	5.7	5,349	4,300
Еспанія	24 міл.	166,000	0.69	1,800,000	668 міл. пез.	15	704	500
Чехія	15 міл.	179,500	1.2	1,400,000	2,050 міл. кор.	24	1,352	1,000
Туреччина	17 міл.	190,000	1.1	1,300,000	70 міл. тур. ф.	38	?	440
Мадярщина	8.6 міл.	35,000	0.4	35,000	87.5 міл. пенг.	8	105	?
Зл. Держави	122.7 міл.	623,200	0.51	4,000,000	103 міл. дол.	6	3,800	2,500

Це булиб важніші держави і їх воєнні сили. Безперечно, що сям і там будуть неточности, бо нині ніхто точно не подає, скільки має війська і зброї. В цей підрахунок не втягнено запасів зброї, які має кожда держава на початок війни, як також не узглянено воєнної індустрії та її робітництва. Буджети армії сухопутної, фльоти морської та повітряної подано в сумі. При кольоніяльних державах не узглянено їх населення в кольоніях та військових кольоніяльних сил. При поданні скількости гармат вчислено разом тяжку і легку артилерею, хоч їх сила діяння не однакова. При літаках не узглянено резервових літаків кождої армії. Зокрема щодо тенків, то подаємо лише держави, які мають їх більшу скількість: Бельгія 50, Англія 600, Франція 4,300, Італія 200, Польща 600, Совети 3,000, Чехи 100, Туреччина 200, Америка 1,000. Скорострілів легкі і тяжкі разом: Бельгія 2,000, Болгарія 300, Данія 1,486, Англія 14,200, Естонія 1,020, Фінляндія 1,200, Франція 32,000, Італія 10,660, Сербія 3,956, Латвія 862, Литва 945, Голяндія 694, Австрія 420, Польща 10,800, Портуґалія 1,159, Румунія 5,000, Швеція 3,284, Швайцарія 5,500, Совети 26,000, Еспанія 4,752, Чехія 12,500, Мадярщина 525, Злучені Держави 35,000.

Ось так виглядає нинішня дійсність, нинішня воєнна машина, яка, як рушиться з місця, готова змести з лиця землі все слабе, що не має змоги боронитись. А якже ми виглядаємо супроти того всього? Наша зброя є в ріжних займанських арміях. Там є і наші люди, яких завданням є ту зброю для нас приховати, зглядно її у відповідному моменті повернути проти тих, чиєю власністю вона тепер рахується. До цього в нас є воля й охота і нас воєнна машина не змете з лиця землі, хоч на перший погляд ми слабі виглядаємо.

М. С.

ЧИ ЗНАЄТЕ ЩО...

...Бразилія така велика, як ціла Европа.

...бджола за годину облітає 700 квітів.

...китайська мова вдержалася незмінена від 4,000 літ.

...людський язик має 11 мязів.

...пальми не мають кори.

...павуки мають 6—8 очей.

...людський волос складається з шістьох ріжних верстов.

...кавове дерево дає річно фунт зерна.

...обвід грудей дорослої людини над грудними бородавками при випростуваних руках має мати 80 до 90 центиметрів.

...тільки жаби-самиці квають.

...пструг пливе зі скорістю 35 кл. на годину (тобто зі скорістю особового поїзду), щука 23 кл., а угор і короп по 12 кл. на годину.

Трагедія.

Пані Пиплечка вертається з підприємства посередництва служби. Чоловік питається її:

— А що, знайшла ти якусь дівчину?

— Ні, відповідає жінка.

— Якто?! Не було там ніодної дівчини, що моглаб у нас бути на службі?

— Чому ні, було навіть багато, одначе кожна з них була вже в нас на службі!

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШІКАГО, ІЛЛ. Б. св. Стефана, від. 221, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 10. березня, в годині 12-тій вполудне, в церковній галі при Оклей і Райс ул. Проситься усіх членів явитись на збори, на котрих маємо обговорити дуже важні справи. Напоминається довгуючих членів, щоб старались сплачувати свої залеглости, бо в противнім разі поступиться з ними після статута. — Іван Карпа, предс.; Дмитро Кузьма, кас.; Тарас Шпікула, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 142, повідомляє всіх членів, що перший квартальний мітінґ відбудеться в суботу, 9-го березня, в годині 7-мій ввечір. Проситься членів явитися точно на означений час, бо по мітінгу маємо виступити на бали. На мітінгу буде справоздання контр. комісії. Хто ще не змінив своєї грамоти, нехай старається змінити перед липнем ц. р. З причини виступу на бали кождий член має явитись на цей мітінґ під загрозою кари. — Я. Лещак, предс.; М. Манчак, кас.; П. Остапчук, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Українське запомогове Тов. Дністер, від. 361, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що квартальні збори відбудуться в суботу, 9-го березня, в У. Н. Домі, 217-19 Іст 6-та вулиця. Кождий член має явитись на цих зборах точно в годині 8-мій ввечір. Довгуючим пригадується вирівнати свої належитости. На цих зборах дасть відчить п. Омелян Грибівський, як делегат з краю. Неприявний член без оправдання, буде відповідальний після статута. — Д. Костишин.

КРОМПТОН, Р. АЙ. Тов. Запоровська Січ, від. 246, повідомляє всіх членів, що квартальний мітінґ відбудеться 10. березня, в годині 1-шій пополудні, бо опісля чит. Просвіти влаштовує память Т. Шевченка. Кождий член, що змінив свою грамоту, має прийти і підписатись на новій грамоті та взяти її з собою. Члени, котрі ще не змінили своїх грамот, нехай принесуть свої старі грамоти на збори. Довгуючих членів проситься вирівнати свої залеглости. — В. Сподарик, секр.

ПОРТ ДЖЕРВІС, Н. Й. Тов. Нова Зоря, від. 88, повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 10. березня. На ці збори проситься явити всіх членів молодечого відділу і їх родичів. В злуці більшого числа твориться велика сила. Отже, коли двацять членів придбають по одному членови, то буде нас сорок. Місяць Березень і квітень є вільні від оплати вступного і інших видатків. Тому повинні всі вступати в члени Тов. Нова Зоря, де вже дотепер згуртувалось таке гарне число членів. Збори пічнуться зараз по Сл. Божій, в церковнім приміщенню. — Ольга Кузній, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Тов. Дністер, від. 310, повідомляє всіх своїх членів, що квартальний мітінґ відбудеться в суботу, 9-го березня, в годині 7-мій ввечір, в гали де звичайно. Кождий член має явитись на мітінґ, бо є дуже важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Нових членів будемо принимати без оплати вступного., тому хто має знакомих нехай старається привести на цей мітінґ. — М. Більський, предс.; Н. Долгун, кас.; Дм. Багрій, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Любов, від. 45, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 10. березня. На цих зборах є важні справи до вирішення, тож просимо всіх членів явитися. Особливо просимо тих членів, що ще невиміняли своїх грамот, щоб це зробили на цих зборах. Довгуючих членів напоминається вирівнати свої вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — Василь Стриковський, пр.; Антін Гарасим, кас.; Микола Ю. Сеник, секр.

КОТСВІЛ, ПА. Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 248, повідомляє всіх своїх членів, що квартальний мітінґ відбудеться в неділю, 10. березня, зараз по Сл. Божій, в гали парохіяльній. Проситься всіх членів явитися на час, бо є дуже важні справи до полагодження. — Гр. Задорожний, пр.; Стефан Прийма, кас.; Йосиф Урбан, секр.

До адвоката, специяліста від розводових справ, прийшов якийсь гість і каже, що хоче розвестися.

— Як довго ви жонаті? — питається адвокат.

— Дванацять літ.

І так відразу захотілося вам розвестися з жінкою?

— Так, пане меценасе. Цілих тих дванацять літ ніщо не захаламучувало нашого щастя: ніяких сварок, ніяких подружих сцен. Та від учора життя мені остогидло, перемінилося в пекло.

— Чому від учора?

— Вчора жінка вернулася до мене!

— Що?- Я вас витягнув із води тай так уратував від смерти, а ви мені даєте пятьдесять центів?

— Ах, пане, ви не уявляєте собі, яку малу вартість представляє в нинішних часах людське життя!

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН.

(207)

Тарзан обернувся вмить назад і побачив Зубята. „А твоє племя де?" — спитався Тарзан. „Полюють у лісі", сказала малпа. „А жінка Тарманґанів і самець?" — питався далі Тарзан. „Чи безпечні вони?"

„Вони відійшли", відповів Зубят. „Сонце вже два рази виходило зі свого сховку, відколи вони відійшли". Тарзан чимскорше скочив на дерево та погойдався з дерева на дерево до поляни. Хата і загорода стояли, як він їх лишив, але з людей не було ні сліду.

Тарзан увійшов до хати. Його вправлені ніздрі сказали йому, що вони відійшли які два дні тому. Потім він побачив записку, котру лишив Роджер. В ній написано було, що „з огляду на те, що наша приявність тут здержує Вас від Вашої подорожі на захід та з огляду на те, що Ви сказали мені, що...

„...що не любите жінки за те, що вона большевицька шпигунка, вона відходить зі мною, надіючися добитись до цивілізованих осель". Тарзан здвигнув плечима та кинув записку набік. Він почув, що йому трохи полекшало від того, що вже не має за них відповідальности.